

مروری بر پژوهش‌های صورت‌گرفته در حوزه مالیات اسلامی در ایران

پدیدآورنده (ها) : نجفی جزه، صالح

فلسفه و کلام :: نشریه حکمتانه :: فروردین و اردیبهشت ۱۳۹۶، سال دوم - شماره ۱۰

صفحات : از ۶۰ تا ۶۳

آدرس ثابت : <https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/1401643>

تاریخ دائلود : ۱۴۰۲/۰۸/۰۶

مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی (نور) جهت ارائه مجلات عرضه شده در پایگاه، مجوز لازم را از صاحبان مجلات، دریافت نموده است، بر این اساس همه حقوق مادی برآمده از ورود اطلاعات مقالات، مجلات و تألیفات موجود در پایگاه، متعلق به "مرکز نور" می باشد. بنابر این، هرگونه نشر و عرضه مقالات در قالب نوشتار و تصویر به صورت کاغذی و مانند آن، یا به صورت دیجیتالی که حاصل و بر گرفته از این پایگاه باشد، نیازمند کسب مجوز لازم، از صاحبان مجلات و مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی (نور) می باشد و تخلف از آن موجب پیگرد قانونی است. به منظور کسب اطلاعات بیشتر به صفحه قوانین و مقررات استفاده از پایگاه مجلات تخصصی نور مراجعه فرمائید.

مقالات مرتبط

- تحلیلی از شاخص های نظام مالیات اسلامی به عنوان الگوی هدف برای نظام مالیاتی ایران
- جستاری در ماهیت سنجی وجوهای شرعی در پرتو مالیات اسلامی
- نخستین مالیات اسلامی
- مقایسه تاثیر مالیات اسلامی زکات با مالیات متعارف بر توزیع درآمد در استان های منتخب ایران
- پدیدارشناسی راهبردهای امام علی (ع) برای تحقق عدالت در جامعه (مطالعه موردی نهج البلاغه)
- حوزه فقه عبادت: جایگاه خمس در اقتصاد اسلامی
- تبیین راهکارهای نظارت انتظامی بر جامعه در سیره امام علی(ع)
- گامی در کارآمد سازی نظام مالیاتی «بررسی مقایسه ای میان وجوهای شرعی و مالیات حکومتی»
- بررسی موردی زکات؛ مالیات اسلامی؛ امکان یا امتناع؟
- مقایسه و مقاطعه دو نوع مالیات اسلامی
- قرآن و نظام توزیع ثروت
- تحلیلی بر عدالت اقتصادی از منظر قرآن

عناوین مشابه

- تاثیر زنان بر حوزه سیاست‌ورزی در جمهوری اسلامی ایران با توجه به الگوی حکمرانی خوب
- مقایسه تاثیر مالیات اسلامی زکات با مالیات متعارف بر توزیع درآمد در استان های منتخب ایران
- عوامل مؤثر بر توانمندسازی آموزشگاه های درجه‌داری نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران در حوزه فردی
- تحلیل راهبردی مقاوم سازی اقتصاد کشور بر پایه رهنمودهای رهبر معظم انقلاب در حوزه اقتصاد مقاومتی (مورد مطالعه: مرزبان اقتصادی جمهوری اسلامی ایران)
- اظهارنظر کارشناسی درباره: «لایحه پروتکل بین دولت جمهوری اسلامی ایران و شورای فدرال سوئیس به منظور اصلاح موافقتنامه (۵) آبان ۱۳۸۱ هجری شمسی (۲۷ اکتبر ۲۰۰۲) میان دولت جمهوری اسلامی ایران و شورای فدرال سوئیس برای اجتناب از اخذ مالیات مضاعف در مورد مالیات های بر درآمد و سرمایه و پروتکل آن»
- اظهارنظر کارشناسی درباره: «لایحه موافقتنامه اجتناب از اخذ مالیات مضاعف در مورد مالیات بر درآمد و سرمایه و پروتکل ضمیمه آن بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت جمهوری صربستان
- بررسی دوگان های تقدم وجوهای شرعی یا مالیات و مکمل یا جانشین بودن آن ها با تأکید بر ابعاد حکومتی خمس و زکات در اقتصاد اسلامی ایران
- مجلس و پژوهش: نظام مالیاتی در ایران؛ افسون زده در چنبره دیوان سالاری؛ مالیات؛ مروری بر ادبیات و سیری در مفاهیم / دفتر بررسی های اقتصادی
- فیلسوفان مسلمان (مروری بر کتاب تاریخ فلسفه در ایران و جهان اسلامی)
- مروری بر قانون «چگونگی اداره مناطق آزاد تجاری - صنعتی جمهوری اسلامی ایران» - (۱) مناطق آزاد در ایران؛ از اندیشه تا عمل

مروری بر پژوهشهای صورت گرفته در حوزه مالیات اسلامی در ایران

صالح نجفی جزه^۱

پول نقد می‌باشد. محققین پول نقد رایج امروزی (پول‌های اعتباری) را به عنوان جایگزین درهم (از جنس نقره) و دینار (از جنس طلا) می‌دانند و بر این اعتقاد می‌باشند که بر اندوخته‌ی نقدینگی اشخاص می‌توان زکات وضع نمود. از این رو دایره شمول پایه‌های زکات را در عصر فعلی نیز گسترده می‌دانند و دولت اسلامی در اقتصاد امروزی می‌تواند از این ابزار مالیاتی به طور گسترده‌ای استفاده نماید.

در یک جمع‌بندی کلی از مباحث این بخش، میتوان گفت که جنبه عبادی بودن احکام اقتصادی همچون سایر احکام دینی مطرح بوده است. اگرچه مالیات‌های اسلامی از قبیل خمس و زکات، جزء مالیات‌های ثابت محسوب میشود، اما پایه‌های اخذ مالیات بنابر نظر حاکم شرع میتواند گسترده تر یا محدودتر گردد و حاکم اسلامی می‌تواند بنابر مقتضیات زمان در

در یک دسته‌بندی کلی می‌توان پژوهش‌های صورت گرفته در حوزه مالیات‌های اسلامی را در قالب سه دسته کلی زیر افراز نمود:

الف- مطالعات صورت گرفته در حوزه مبانی مالیات‌های اسلامی: پژوهش‌هایی که بر روی خود موضوع زکات، مبانی دینی و اهداف وضع آن متمرکز بوده‌اند. این تحقیقات و مقالات به پایه‌های اخذ مالیات و نحوه وصول آن توجه داشته‌اند. به اهداف و نحوه هزینه آن، برای اقشار هدف و برنامه‌هایی که حکومت اسلامی برای خود طراحی کرده، توجه داشته‌اند. نکته مورد تأکید این دسته از تحقیقات این بوده است که پایه‌های مالیاتی اسلامی محدود به مواردی مشخص نبوده و حاکم شرع بنا بر صلاحدید می‌تواند گستره پایه‌ها را تغییر دهد.

یکی از مواردی که در این پژوهش‌ها مورد بحث بوده، بحث زکات بر

۱. عضو هیئت علمی پژوهشکده سیاست پژوهی و مطالعات راهبردی حکمت

عنوان مکمل و بر حسب شرایط و زمانه و اولویتهای اقتصادی مدنظر وضع می‌گردند.

دوم اینکه مالیات‌های اسلامی در طول زمان ثابت بوده و معمولاً به خاطر ثابت بودن نرخ آن و در مواردی مثل زکات به دلیل پایین بودن نرخ آن، کمتر باعث بی‌ثباتی می‌شود، به نسبت مالیات‌های حکومتی که متغیر بوده و دست حاکم در وضع آن و میزان نرخ دریافتی آن بازتر می‌باشد.

سوم اینکه مالیات‌های اسلامی جنبه عبادی در آن بسیار مهم بوده و بنابراین معمولاً داوطلبانه پرداخت می‌گردد، در حالی که مالیات‌های حکومتی عنصر اجبار همراه آن بوده و فرد از نظر اعتقادی التزامی به پرداختن آن نمی‌بیند. البته در یک جامعه اسلامی و با حکومتی مبتنی بر دین اسلام، مالیات‌های متغیر وضع شده از جانب حاکم اسلامی هم جنبه شرعی و دینی دارد، زیرا بر اساس مصالح امت اسلامی وضع می‌گردد و افراد جامعه ملزم به پرداخت آن می‌باشند.

چهارم اینکه مالیات‌های اسلامی با اهداف عدالت‌محورانه و در حمایت از اقشار محروم و با مصارف

این مورد تصمیم بگیرد. همچنین در مواردی مثل زکات امکان تغییر در نرخ آن از یک تا ده درصد نیز امکانپذیر است. از این رو مالیات‌های اسلامی قابلیت انعطاف متناسب با مقتضیات زمانی را دارا می‌باشند.

ب- مطالعات صورت‌گرفته در حوزه مقایسه تطبیقی مالیات‌های اسلامی و مالیات‌های متعارف: پژوهش‌هایی که به مقایسه مالیات‌های اسلامی و متعارف پرداخته‌اند، در یک نظام مبتنی بر قوانین اسلامی، مالیات‌های اسلامی و اخذ آن را مقدم بر مالیات‌های حکومتی می‌دانند. این پژوهش‌ها نقش مالیات‌های اسلامی و تأثیر آن بر اقتصاد را باثبات‌تر و قانون‌مندتر معرفی می‌کنند، زیرا برای مالیات‌هایی از قبیل خمس و زکات، موارد مصرف مشخصی وضع شده است.

در جمع‌بندی مباحث این بخش، می‌توان این موارد را به عنوان نتیجه‌گیری در نظر گرفت.

اول اینکه در نظام اسلامی، مالیات‌های اسلامی مقدم بر مالیات‌های حکومتی می‌باشد و معمولاً مالیات‌های حکومتی به

مواردی از این دست اشاره داشت. اول اینکه، محدوده اخذ زکات فقط محدود به موارد نه‌گانه مشخص شده در شرع نبوده و گستره شمول آن به مواردی مانند پول‌های رایج امروزی و دیگر مواردی که به تشخیص حاکم شرع می‌رسد، نیز شامل می‌گردد.

دوم اینکه، پیاده‌سازی قوانین مالیات‌های اسلامی در بستر اقتصاد فعلی می‌تواند در ابعاد عدالت توزیعی و بهبود وضعیت شکاف طبقاتی جامعه تغییرات جدی ایجاد کند.

سوم اینکه اخذ مالیات‌های شرعی از آحاد جامعه و استوارسازی پایه‌های مالی دولت بر آن، می‌تواند به بهبود فرهنگ مالیاتی مبتنی بر شرع کمک نماید. همچنین جایگزینی درآمدهای مالیاتی اسلامی با درآمدهای حاصل از فروش نفت و گاز، می‌تواند به مردمی‌تر شدن دولت بر مبنای اصول مردم‌سالارانه و نظم در نظام درآمدها و هزینه‌ها (به دلیل ابعاد شرعی و اسلامی آن) و جلوگیری از اتلاف و هدر رفتن منابع دولتی کمک شایانی نماید و دولت‌ها و سواست بیشتری را در نحوه دخل و خرج آن داشته باشند.

مشخصی وضع گردیده‌اند. در حالی که در مالیات‌های متعارف با اهداف هزینه‌ای برای دولت و در ابعاد نامحدود و با دست باز برای حاکم مطرح می‌باشد.

پنجم اینکه مالیات‌های اسلامی به نسبت مالیات‌های حکومتی و متغیر، تأثیرات بیشتری را بر توزیع درآمد و ضریب‌جینی به همراه دارد.

ج- مطالعات صورت‌گرفته در حوزه نحوه پیاده‌سازی مالیات‌های اسلامی در بستر اقتصاد فعلی:

پژوهش‌های حوزه‌ی کاربرد مالیات‌های اسلامی در اقتصاد کشور، به اثرات و پیامدهایی که به کارگیری این نوع مالیات‌ها بر سطح اقتصاد و شاخص‌های آن می‌گذارد، متمرکز شده‌اند. عمده کاربرد این ابزار مالیاتی، در سیاست‌های توزیعی و عدالت‌محورانه می‌باشد. ضمن اینکه اثرگذاری آن بر شاخص‌هایی مثل ضریب‌جینی کاملاً مشهود می‌باشد.

در جمع‌بندی این بخش و درباره مطالعاتی که در حوزه کاربرد مالیات‌های اسلامی در بستر اقتصاد فعلی انجام گردیده است، می‌توان به

۲. موارد نه‌گانه مشخص شده در شرع عبارت اند از: در غلات؛ گندم، جو، خرما و کشمش. در دام‌ها؛ گوسفند، شتر و گاو. در نقدینگی؛ طلا و نقره.

حکومت اسلامی پرداخته‌اند. اما عزم جدی در تحول ساز و کارهای فعلی جهت تحقق اهداف اسلامی از مجرای ابزارهای تأمین مالی حکومت اسلامی، پژوهش و عملگرایی قویتری را می‌طلبد.

چهارم اینکه امکانپذیری اجرای مالیات‌های اسلامی در بستر اقتصاد ایران، بایستی همگام با برخی اصلاحات نهادی در حوزه‌هایی همچون نظم و ثبات بخشی به نظام بودجه‌ای دولت، مبارزه با فساد، افزایش شفافیت، استقلال دستگاه قضایی، پیگیری اهداف توسعه‌ای و ... در دستور کار قرار گیرد.

در جمع‌بندی مباحث پیش گفته نیز، لازم به ذکر است که تحول سیستم مالیاتی به سمت رویکردهای اسلامی نیازمند عزمی جدی در تحول نظام مالیاتی فعلی می‌باشد. در حال حاضر جمع‌آوری خمس توسط مراجع عظام تقلید صورت می‌گیرد. وجوهات و کالاهای مربوط به زکات نیز عمدتاً توسط سازمان‌های خیریه از قبیل کمیته امداد، مؤسسات و صندوق‌های خیریه و ... جمع‌آوری می‌شود. سایر وجوهات شرعی از قبیل نذورات نیز، توسط هیئت‌ها، مؤسسات و ارگان‌های مذهبی و اعتقادی جمع‌آوری شده و صلاح‌دیدی مصرف می‌شود. پژوهش‌ها و مطالعات صورت‌گرفته در این حوزه نیز، به اهمیت مالیات‌های اسلامی در پیگیری اهداف